

?De la crisi a la reforma: el Líban davant el repte del canvi

Anàlisi de Núria Roma, osonenca resident a Beirut, de la situació política al Líban, després de l'elecció de Joseph Aoun com a nou president del país | Aquest dissabte 8 de febrer, s'anunciava la formació del nou govern, nascut dels equilibris habituals entre diferents grups i enmig d'una greu crisi econòmica i política fruit de la inestable situació al Pròxim Orient

Cartell amb la imatge del nou president. L'eslògan diu «Exèrcit, ciutadania i estat», en contraposició al que fa servir Hezbollah, «Exèrcit, ciutadania i resistència» | Núria Roma

Context d'una crisi prolongada

Des del 2019, el Líban viu immers en una crisi econòmica, financera, política i social que sembla no tenir fi. Aquell any, l'economia del país, ja molt tocada per problemes estructurals que arrossegava des de feia anys, va col·lapsar. La lliura libanesa va començar a perdre valor de manera desorbitada, i avui acumula una devaluació de més del 90% respecte al dòlar nord-americà. Aquest enfonsament ha convertit el Líban en un dels països amb la crisi econòmica més greu des de fa dècades.

El deute públic descontrolat, la corrupció sistemàtica i la retirada massiva de dipòsits bancaris per la manca de confiança en el sistema financer van ser els principals desencadenants del col·lapse. Les conseqüències són devastadores: més del 80% de la població viu per sota del llindar de la pobresa, l'atur no para de créixer, i serveis bàsics com l'educació o la salut estan cada vegada més afectats.

A tot això, s'hi suma la crisi dels refugiats sirians. El Líban acull més d'1,5 milions de refugiats, que representen gairebé una quarta part de la població del país. Aquesta realitat ha fet créixer encara més la pressió sobre els recursos econòmics i socials, especialment en les zones més vulnerables. A més, la situació ha creat tensions entre comunitats, amb afirmacions recurrents sobre l'impacte dels refugiats en el mercat laboral o en els serveis públics. Mentrestant, el govern libanès ha denunciat reiteradament la falta de suport financer internacional, mentre pressiona per forçar el retorn dels refugiats a Síria, fins i tot sense garantir que aquest sigui segur.

L'explosió al port de Beirut el 2020 va acabar de colpejar el país en un moment que ja estava al límit. Per si això no fos prou, el conflicte recent amb Israel ha deixat el país encara més debilitat. Tot i que el novembre del 2024 es va acordar un alto el foc, aquest ha estat vulnerat per part d'Israel diverses vegades, mantenint la població en un estat d'inseguretat constant.

Durant tot aquest temps, el govern ha estat incapaç de respondre a la crisi. La paràlisi política, agreujada per l'absència d'un president des del 2022, ha impedit que es poguessin dur a terme reformes essencials per redreçar el país. Ara, però, sembla que hi ha un bri d'esperança. Després de 12 intents fallits i sota una forta pressió internacional, els blocs polítics han aconseguit posar-se d'acord per elegir un nou president.

El 9 de gener del 2025, Joseph Aoun va ser elegit president del Líban. Ara, amb un país al límit, el repte que té al davant, juntament amb l'acabat de designar primer ministre, Nawaf Salam, és enorme. Així i tot, aquesta elecció ofereix una oportunitat per intentar redreçar el rumb i obrir la porta a una nova etapa.

Joseph Aoun: Un president per a un moment crític

Joseph Aoun, que va ser cap de l'exèrcit libanès des del 2017, s'ha convertit en una figura central capaç de portar el canvi. En un país profundament marcat pel sectarisme, l'exèrcit ha estat una de les poques institucions respectades i percebudes com a neutrals pels libanesos. Aquesta neutralitat ha estat clau per a la seva trajectòria, ja que, com a cap de l'exèrcit, Aoun ha evitat alinear-se amb faccions polítiques i ha mantingut la cohesió interna de les forces armades.

Les institucions tradicionals han demostrat la seva incapacitat per oferir solucions a una societat esgotada per la corrupció i l'absència de reformes significatives per a poder tirar endavant el país. El sistema sectari establert per l'acord de Taif estableix que la presidència de la República ha d'estar en mans d'un cristià maronita, el primer ministre ha de ser musulmà sunnita i el portaveu del parlament un musulmà xiïta. Aquest repartiment del poder, pensat inicialment per mantenir l'equilibri del país, ha demostrat ser limitant, fomentant la divisió i bloquejant la capacitat de resposta a les necessitats reals dels libanesos.

Malgrat això, el context actual del país fa evident la necessitat de desbloqueig polític i de suport financer internacional. Els blocs polítics han arribat finalment a un acord per escollir una figura capaç de liderar el procés de reconstrucció del país.

El govern libanès ha denunciat reiteradament la falta de suport financer internacional, mentre pressiona per forçar el retorn dels refugiats a Síria, fins i tot sense garantir que aquest sigui segur

L'elecció no va ser immediata ni fàcil, ja que inicialment Aoun no comptava amb el suport necessari per a ser elegit. No obstant això, en la segona volta de votació, va obtenir 99 dels 128 vots requerits, convertint-se en el nou president del país.

En el seu discurs inaugural, Aoun va remarcar les prioritats per al futur del país, centrant-se en:

La reforma judicial, fent menció que per construir una nació és necessari estar sota l'estat de dret, on la independència judicial sigui garantida.

La necessitat de treballar conjuntament amb el primer ministre per reestructurar l'administració pública i també per a frenar l'erosió financera i social que afecta el país.

Reforçar l'exèrcit libanès i assegurar que el monopoli de les armes recaigui sobre aquest.

La reconstrucció del país després de la devastació causada per la guerra amb Israel.

La seva ambició per tirar el país endavant no només va quedar reflectida en el discurs inaugural, sinó també en les seves accions immediates. Pocs dies després de prendre possessió del càrrec, Aoun va començar la ronda de consultes per nomenar el primer ministre, deixant enrere l'immobilisme polític.

Tot i les expectatives dipositades en el nou president, les tensions entre els blocs polítics, els interessos sectaris i les pressions externes continuen formant part de l'escenari. Malgrat això, el context actual posa en evidència que, per evitar el col·lapse definitiu del país, és necessari implementar reformes profundes.

Nawaf Salam: un primer ministre que pot abraçar el canvi

Nawaf Salam, que ha estat designat ja com a primer ministre, és percebut com una gran oportunitat de canvi. La seva destacada trajectòria internacional fa que aquest aportï al país no només experiència en lideratge en institucions globals, sinó també una visió reformista per al futur del país.

Abans de ser nomenat primer ministre, Salam ocupava el càrrec de president de la Cort Internacional de Justícia des del febrer del 2024, després d'haver-ne estat membre des del 2018. Anteriorment, va ser l'ambaixador del Líban a les Nacions Unides del 2007 al 2017. Durant aquest període, va representar el país com a membre no permanent del Consell de Seguretat de l'ONU durant el 2010 i 2011, i va exercir com a vicepresident de l'Assemblea General de l'ONU durant el 2012 i 2013 i actuant com a president entre el setembre de 2012 i setembre de 2013. A més, l'any 2016 va ser nomenat representant del Líban al Consell Econòmic i Social de l'ONU.

Tot i les expectatives dipositades en el nou president, les tensions entre els blocs polítics, els interessos sectaris i les pressions externes continuen formant part de l'escenari

Internament, Salam és vist com un polític independent i imparcial, conegut pel seu pensament progressista i les seves idees reformistes. Considera que la política ha d'estar alliberada de les dinàmiques sectàries i interessos de les elits polítiques. Aquesta visió el desmarca del passat, i genera optimisme cap al canvi.

Durant el seu discurs inaugural, va subratllar que la seva visió es basa en la cooperació amb el president Joseph Aoun per tal d'afrontar els reptes que se'ls presenten al davant. A més, va definir quatre prioritats per al seu mandat:

Implementar plenament l'Acord de Taif, que va posar fi a la guerra civil.
Consolidar l'acord d'alto el foc amb Israel, signat el novembre de 2024.
Restablir l'autoritat de l'estat en tot el seu territori nacional.
Garantir justícia per a les víctimes de l'explosió del port de Beirut de 2020, que s'ha vist constantment afectat per interferències polítiques.

Salam ha defensat la idea d'un govern inclusiu on totes les comunitats estiguin representades. No obstant això, considera crucial que la comunitat xiïta tingui una representació a través de ministres qualificats i independents, desvinculats de Hezbollah i del moviment Amal. Després de tres setmanes de negociacions i converses, el dissabte 8 de febrer, s'anunciava la formació del nou govern, el qual sembla estar disposat a encaminar el país cap a una suposada nova era.

Cartell amb la imatge del nou president, al barri cristià de Beirut Foto: Núria Roma

Factors regionals i internacionals: com intervenen en l'elecció del president i el futur del país

Els interessos regionals i internacionals han tingut històricament un paper determinant en l'elecció del president del Líban i en el futur del país. La influència de potències com Síria, Iran, els Estats Units, l'Aràbia Saudita i França ha estat constant, sovint imposant les seves agendes per sobre la voluntat del poble libanès.

Síria ha estat una de les principals forces externes que han influenciat la política libanesa durant

anys. La seva presència militar al Líban va durar des del 1976 fins al 2005, i malgrat la seva retirada, la seva influència no ha desaparegut del tot.

Iran ha exercit la seva influència principalment a través de Hezbollah, que forma part de la seva xarxa regional coneguda com «l'eix de la resistència» juntament amb Síria, Iraq i el Iemen. El país dels aiatol·làs ha proporcionat suport financer i militar a Hezbollah, i això li permet jugar un paper clau en la política libanesa. Així i tot, la seva influència s'ha vist afectada pel debilitament de Hezbollah, la caiguda del règim de Bashar al-Assad i la crisi econòmica d'Iran.

Estats Units i l'Aràbia Saudita han estat dos actors clau en l'oposició de Hezbollah i en la reducció de la influència iraniana en la regió, a més d'intentar influir en la implementació de reformes per alinear el Líban cap als interessos occidentals.

França, per la seva banda, ha jugat un paper més diplomàtic. Els francesos han intervingut en diverses ocasions a través de la mediació per pal·liar les crisis polítiques que el país ha anat afrontant. En el context actual, França ha liderat el «grup dels 5» (França, Estats Units, Aràbia Saudita, Qatar i Egipte) en intents de desbloquejar la paràlisi política libanesa. Les visites de l'enviat especial francès Jean-Yves Le Drian han estat recurrents en aquest esforç.

Tant Riad com Washington han deixat molt clara la necessitat de reformes estructurals i de limitar la influència de Hezbollah i, per extensió, d'Iran

El bloqueig polític que va començar el 2022 ha posat en evidència la necessitat d'una intervenció externa per elegir un president i formar govern. A més, la crisi econòmica i la guerra amb Israel han evidenciat la necessitat de comptar amb un lideratge fort capaç de garantir la seguretat nacional i facilitar la reconstrucció del país.

Hezbollah, a causa de la guerra, s'ha vist debilitat, i la seva influència al país ha perdut pes. Com a conseqüència, Iran també n'ha patit les repercussions. A més, que la caiguda del règim a Síria ha fet encara més evident el debilitament de l'eix de la resistència i, per tant, la pèrdua d'influència iraniana a la regió.

Tanmateix, aquests no són els únics factors que han afectat el pes de l'Iran al Líban. El país persa es troba immers en una crisi econòmica provocada per diversos factors: les sancions internacionals imposades pels Estats Units i la Unió Europea des de fa anys; la caiguda dels preus del petroli, una de les seves principals fonts d'ingressos; la inflació i la devaluació de la moneda, que han empobrit gran part de la població; i la corrupció i mala gestió econòmica. Aquesta situació impedeix a l'Iran poder proporcionar l'ajuda econòmica que el Líban necessita per reconstruir-se després de la devastació de la guerra.

Així i tot, Teheran continua tenint els seus interessos al Líban i, tot i la pèrdua de força, continua pressionant a través de Hezbollah per preservar la seva influència tant al país com a la regió. Així, tot i que Hezbollah s'ha vist obligat a facilitar l'elecció del president, aquest té representació en el parlament, i també en el govern. El grup xiïta no donava suport a l'elecció de Salam com a primer ministre, ja que preferia l'actual primer ministre en funcions, Najib Mikati. No obstant això, davant el suport que va rebre Salam de diversos blocs polítics, Hezbollah va acabar permetent la seva investidura.

Segons la Constitució libanesa, el primer ministre és l'encarregat d'escollir el seu govern, però ha de consultar-ho amb els bocs polítics i obtenir la seva confiança. Encara que en les eleccions de

2022 Hezbollah i els seus aliats van perdre força, passant de 71 escons el 2018 a 59 de 128 al Parlament, continuen tenint un paper rellevant en la política del país.

En el cas dels Estats Units, Aoun compta amb el seu suport no només per la seva promesa de canvi, sinó també per la seva trajectòria com a cap de l'exèrcit i les bones relacions que ha establert amb Washington

D'altra banda, Estats Units i Aràbia Saudita han jugat un paper clau en aquest procés d'elecció presidencial. Ambdós països han aprofitat l'oportunitat per reduir la influència de Hezbollah i l'Iran i imposar un president alineat amb els seus interessos regionals. En el cas dels Estats Units, Aoun compta amb el seu suport no només per la seva promesa de canvi, sinó també per la seva trajectòria com a cap de l'exèrcit i les bones relacions que ha establert amb Washington al llarg dels anys com a cap de l'exèrcit. Això el fa un candidat idoni per garantir la seguretat del Líban i assegurar el compliment de l'alto el foc amb Israel.

Per la seva banda, Aràbia Saudita ha exercit una forta influència sobre els grups polítics sunnites per garantir el suport a Aoun i, així, consolidar els seus interessos regionals. Riad, que ha promès suport financer per a la reconstrucció del país, ha establert condicions clares: reduir la influència de Hezbollah en la política libanesa.

A més, tant Riad com Washington han deixat molt clara la necessitat de reformes estructurals i de limitar la influència de Hezbollah i, per extensió, d'Iran, com a requisit per desbloquejar ajudes multilaterals i finançar projectes econòmics.

En definitiva, les interferències externes han tornat a jugar un paper clau en l'elecció presidencial, deixant en segon pla la voluntat del poble libanès i posant de manifest, una vegada més, la limitada sobirania del país.

Reptes pel nou lideratge

Tal com ja han anunciat el primer ministre i el president, la seva feina va encaminada a forjar les bases del canvi. Malgrat això, l'escenari que tenen al davant no és fàcil.

El primer repte que ha tingut davant el nou primer ministre ha estat l'elecció del seu govern. Les consultes per constituir-lo han durat menys d'un mes i no han estat exemptes de pressions externes. Els Estats Units van deixar clar que la presència de Hezbollah en el govern era una línia vermella. Tot i això, Hezbollah ha obtingut representació entre els 24 ministres elegits per Salam.

Els Estats Units van deixar clar que la presència de Hezbollah en el govern era una línia vermella. Tot i això, Hezbollah ha obtingut representació entre els 24 ministres elegits per Salam

Segons la Constitució, el Pacte Nacional i l'Acord de Taif el govern ha d'estar format per un 50% de ministres musulmans (sunnites, xiïtes i drusos) i un 50% de ministres cristians (maronites, ortodoxos, catòlics i altres denominacions cristianes). Salam havia expressat la seva voluntat de formar un govern que trenqués amb les línies sectàries tradicionals del Líban per combatre la corrupció. Tot i això, d'acord amb el sistema de repartiment de poder al país, els membres del govern han hagut de ser elegits en consulta amb els líders polítics.

Una de les controvèrsies per formar govern ha estat l'elecció dels cinc ministres xiïtes. Malgrat que Hezbollah i Amal no van donar suport a l'elecció de Salam, sí que han negociat per escollir els seus representants i, finalment, han aconseguit mantenir el Ministeri de Finances.

Ara, amb el govern ja format i amb la presència de cinc dones ministres, Salam ha manifestat que espera que aquest sigui el govern de la reforma i la salvació. Tot i això, els reptes continuen i la tasca que tenen al davant no és senzilla.

La crisi econòmica i financera ha fet evident la necessitat de reformar el sistema financer, pal·liar la crisi econòmica i implementar les reformes exigides pel Fons Monetari Internacional. Sense un sistema bancari funcional, l'economia no pot créixer, per la qual cosa caldrà reestructurar el sistema tributari i millorar la recaptació fiscal per fer-la més justa i eficient.

Un altre repte crucial és combatre la corrupció i reformar el sector públic. Per això, s'han d'implementar mesures de transparència, com auditories independents i la creació d'un organisme autònom per investigar les pràctiques corruptes dins el govern i el sector públic. Aquestes mesures seran determinants per garantir l'arribada d'ajudes estrangeres.

La reforma del sistema judicial també es fonamental, una de les promeses del nou president. Actualment, la justícia es veu influenciada per factors polítics i confessionals, la qual cosa compromet la seva independència. Per solucionar-ho, cal garantir la separació de poders, millorar les condicions laborals dels jutges i assegurar que l'accés a la justícia sigui equitatiu. Aquesta independència també ha de permetre investigar de manera imparcial l'explosió del Port de Beirut del 2020, per fer justícia a les víctimes i garantir-ne la reparació.

La reconstrucció del Líban serà un procés llarg, però si tots els actors, inclosa la societat civil, hi contribueixen, el canvi real serà palpable en els anys vinents

Finalment, un altre repte important és l'alto el foc amb Israel. L'acord vigent s'ha ampliat fins al 18 de febrer, però encara no s'ha implementat completament. Segons aquest acord, Israel ha de retirar-se del Líban i Hezbollah ha de replegar-se al nord del riu Litani i lliurar les armes, tal com estableix la Resolució 1701 del Consell de Seguretat de l'ONU. No obstant això, Israel encara no s'ha retirat completament i continua obrint foc contra civils, al·legant que està desmantellant Hezbollah. Per la seva banda, Hezbollah no ha lliurat les armes, i l'exèrcit libanès no té encara el monopoli absolut d'aquestes. El repte ara és implementar completament l'acord, garantir la retirada israeliana i assegurar que la seguretat del país recaigui exclusivament en l'exèrcit, evitant que actors no estatals tinguin el control de les armes.

Les bases cap al canvi

Tot i que Aoun i Salam poden ser vistos com a figures que poden portar el canvi, aquest només

serà possible amb la col·laboració i el compromís de reforma. Per afrontar els reptes actuals, els blocs polítics han d'acceptar la responsabilitat de reconstruir el país i establir les bases per un nou Líban.

Assumir aquest compromís implica superar diferències històriques i interessos personals o confessionals per treballar conjuntament pel benestar del poble libanès, que durant anys s'ha vist abandonat per la seva classe política. Així doncs, el futur del país ha de construir-se des del Parlament, mitjançant el debat polític i evitant les armes i els interessos de les elits polítiques condicionin el procés.

De moment, sembla que el govern elegit accepta aquest compromís de reforma i està disposat a treballar en aquesta direcció. Si Aoun i Salam saben jugar bé les seves cartes i mantenen una posició independent prioritzant els interessos de la societat libanesa i les reformes necessàries, podran assentar les bases del canvi. No obstant això, el país és conscient que, tot i l'optimisme, només es pot parlar d'un començament. La reconstrucció del Líban serà un procés llarg, però si tots els actors, inclosa la societat civil, hi contribueixen, el canvi real serà palpable en els anys vinents.